

Språk.

Karin Bojs: Därför är turkiska och japanska så lika

KRÖNIKA

Vad är det för likhet mellan japaner, turkar och arktiska renskötare i Tunguska? Jo, de talar språk inom samma altaiska familj. Det började med odlad hirs och tama grisar, visar ny forskning.

Frågan har länge varit kontroversiell, men i dag är de flesta lingvister överens om att den altaiska språkfamiljen sträcker sig från Turkiet i väster till Japan och Korea i öster och upp till Norra ishavet i Sibirien där evenkerna lever.

Nästa fråga som lingvisterna har stridit om handlar om hur och varför de altaiska språken spreds över så stora avstånd. Det har funnits två hypoteser: att det började mycket tidigt med jordbrukande bönder eller att det började lite senare med boskapsköttande herdar.

En del argument talar för herdehypotesen.

Flera av de folkgrupper som i dag talar altaiska språk har långt in i historisk tid – och fortfarande i dag – baserats på herdeekonomi. Evenker och andra tungusiska grupper i Sibirien har hållit renar. Hos mongoler har hästar varit allra viktigast, men även hjordar av får har varit grundbultar i försörjningen.

Och att människor i nuvarande Turkiet i dag talar språket turkiska på grund av erövringar på medeltiden är väl dokumenterat i historiska källor.

Om herdehypotesen hade varit korrekt, skulle de altaiska språken vara en snygg parallell till våra indoeuropeiska språk, till exempel svenska och engelska. De indoeuropeiska språken

dataprogram anpassade för lingvister. Med programmets hjälp har de kunnat rekonstruera vilka ord som är riktigt gamla och gemensamma för de olika språken. De lingvistiska verktygen pekar mot en bondekultur som baserades på odlad hirs och tama grisar. Vävd textilier var viktiga, och en del av grödorna fermenterades. Det började för 9000 år sedan vid floden Liao i Manchuriet, enligt de lingvistiska verktygen.

Därefter har forskarna jämfört med resultat från traditionell arkeologi. De har analyserat fynd från 255 utgrävningar varav de äldsta är 8400 år gamla.

Den arkeologiska bilden stämmer perfekt med bofasta bönder i Liaodalen som för 9000 år sedan var mycket tidiga med att odla hirs, och som därför fick en kraftig befolkningstillväxt och expanderade från sitt kärnområde.

Slutligen har forskarna tittat på dna. De har analyserat 19 forntida individer från Korea, området runt floden Amur och de japanska öarna Kyushu och Ryukyu, och jämfört dessa med tidigare publicerade dna resultat från Asien och Europa.

Och genetiken stämmer perfekt med lingvistik och arkeologin.

Det innebär att de altaiska språken har en äldre historia än våra indoeuropeiska språk.

Vårt ursprungliga bondespråk har gått förlorat. En del forskare tror att baskiskan (som inte är indoeuropeiskt) skulle kunna vara en överlevande rest. Men mycket tyder på att baskiskan snarare är en rest av ett gammalt jägarspråk, och därmed har ännu äldre rötter.

Det närmaste vi kan komma ett ursprungligt bondespråk är

började lite senare med boskaps-skötande herdar.

En del argument talar för herdehypotesen.

Flera av de folkgrupper som i dag talar altaiska språk har långt in i historisk tid – och fortfarande i dag – baserats på herdeekonomi. Evenker och andra tungusiska grupper i Sibirien har hållit renar. Hos mongoler har hästar varit allra viktigast, men även hjordar av får har varit grundbultar i försörjningen.

Och att människor i nuvarande Turkiet i dag talar språket turkiska på grund av erövringar på medeltiden är väl dokumenterat i historiska källor.

Om herdehypotesen hade varit korrekt, skulle de altaiska språken vara en snygg parallell till våra indoeuropeiska språk, till exempel svenska och engelska. De indoeuropeiska språken spreds ju också med boskaps-skötande herdar, i vårt fall från stäpperna i öster med start för knappt 5000 år sedan. Inte, som en del tidigare forskare har trott, i samband med att tidiga bönder invandrade från Anatolien och förde med sig det allra första jordbruket flera tusen år tidigare.

Men i veckans nummer av Nature presenterar en forskargrupp övertygande argument för att de altaiska språken började spridas tidigt av bönder och inte bara av senare herdar.

Forskarna har arbetat med tredubbla linjer av bevisföring.

Först har de använt

Slutligen har forskarna tittat på dna. De har analyserat 19 forntida individer från Korea, området runt floden Amur och de japanska öarna Kyushu och Ryukyu, och jämfört dessa med tidigare publicerade dna-resultat från Asien och Europa.

Och genetiken stämmer perfekt med lingvistik och arkeologin.

Det innebär att de altaiska språken har en äldre historia än våra indoeuropeiska språk.

Vårt ursprungliga bondespråk har gått förlorat. En del forskare tror att baskiskan (som inte är indoeuropeiskt) skulle kunna vara en överlevande rest. Men mycket tyder på att baskiskan snarare är en rest av ett gammalt jägarspråk, och därmed har ännu äldre rötter.

Det närmaste vi kan komma ett ursprungligt bondespråk är troligen gammal sardiska, ett språk som trängdes undan när romarna anlände till Sardinien, men som verkar finnas bevarat i en del gamla Ortsnamn och några äldre, lokala ord.

Dna-tekniken har det senaste årtiondet inneburit en revolution för arkeologin, just en sådan dramatisk omsvängning som brukar kallas för ett

paradigmskifte. Att

lingvisterna nu kommer med i leken på allvar, som i den aktuella Nature-artikeln, är kapitel två i den revolutionen.

Viktig för språk-utvecklingen.

Foto: Alamy

Karin Bojs

vetenskap@dn.se